

Даних, відомостей, суджень зараз надлишок – одне знецінює інше. Тим більший попит на інформацію, зміст якої відповідає істині. На допомогу приходять бібліотеки, діяльність яких набуває тепер нового змісту і смислу. Особливо бібліотек наукових, галузевих.

Про сучасні напрями роботи наукової бібліотеки наша роз-

мова з директором ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського, доктором педагогічних наук, професором, членом-кореспондентом НАПН України Ларисою Березівською.

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського, що входить до складу НАПН України, нині відмічає своє 20-річчя.

– Шановна Ларисо Дмитрівно, звичайно важко в одне інтерв'ю виістити все про роботу ДНПБ, яку Ви очолюєте протягом останніх п'яти років, але намагатимемося хоча б дати точкове уявлення нашим читачам про масштаби здійснюваної діяльності. Отже, що таке сучасна наукова бібліотека?

– Наукова бібліотека зараз – це інформаційний центр, який застосовує всі можливі засоби для забезпечення споживачів бібліотечною продукцією – а це науковці-педагоги, бібліографи й бібліотекознавці, освітяни-практики й читачі усіх вікових і фахових категорій.

Пріоритетними напрями діяльності нашої, науково-педагогічної, бібліотеки є такі: проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень із питань галузевого бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, педагогічного джерелознавства, біографіки, історії освіти, сухомлиністики, інформаційної діяльності, формування національного галузевого інформаційного ресурсу у тому числі шляхом розвитку корпоративних зв'язків між бібліотеками мережі та інтеграція їх у глобальний інформаційний простір; здійснення науково-інформаційного забезпечення розвитку освіти, педагогіки, психології; координація та науково-методичне забезпечення функціонування мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України; розвиток соціокультурної діяльності й міжнародного співробітництва.

– А можна це «розшифрувати» для широкого кола?

– У 2015–2019 рр. за результатами наукових досліджень нами підготовлено й опубліковано понад 700 наукових праць. Значно зросла кількість статей, зокрема у виданнях, що входять до наукометричних баз даних (25, зокрема 6 – до Web of Science), опублікованих англійською та китайською мовами (22). Зокрема біобібліографічний показник «Василь Олександрович Сухомлинський: до 100-річчя від дня народження», 2018 р., з-поміж 70 інших відзначено дипломом I ступеня в номінації «Персональний показник» Всеукраїнського бібліотечного «Біографічного рейтингу – 2018», проведеного Національною бібліотекою України ім. В. І. Вернадського.

За останні п'ять років проведено 79 конференцій, семінарів, круглих столів, вебінарів та інших заходів із питань інфор-

маційного забезпечення сфери освіти, книгознавства, історії освіти, сухомлиністики. Працівники установи взяли участь у 336 науково-практичних заходах та виголосили понад 800 доповідей і повідомлень. Це все є впровадженням наших напрацювань.

Не можу не згадати про позапланову роботу колективу, у результаті якої підготовлено п'ять збірників матеріалів науково-практичних історико-педагогічних семінарів, «Календар знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки» (2015–2019). Крім того, у 2017 р. ДНПБ отримала грант Київської міської

державної адміністрації, на кошти якого було опубліковано збірку дитячої патріотичної поезії «З Україною в серці». До неї ввійшли твори переможців конкурсу, проведеного в рамках Всеукраїнського місячника шкільних бібліотек «Виховуємо громадянина – патріота України».

Поповнено електронний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу» 15 оглядами про персоналії (загалом розроблено понад 50 оглядів).

Висвітленню результатів наукових досліджень сприяють електронні наукові періодичні видання установи: «Науково-педагогічні студії» (із 2017 р., журнал має ідентифікатор DOI та Міжнародний стандартний номер ISSN); «Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського» (із 2008 р., журнал має Міжнародний стандартний номер ISSN).

Налагоджено й таку форму впровадження наукових досліджень, як розміщення продукції на вебпорталі ДНПБ (187), в ЕБ НАПН України (413); створення профілів ДНПБ (індекс Гірша – 10) і науковців бібліотеки в Google Академії (34), у системі «Бібліометрика української науки» (24), електронних портфоліо (34) і цифрових ідентифікаторів учених (ORCID ID – 34).

– Нові технології внесли зміни й у науково-інформаційну діяльність бібліотек. Сучасні читачі-мільянали навіть уявити не можуть, як це – піти в бібліотеку для перегляду каталогів і замовлення літератури.

– Це дійсно так. (Усміхається.) ДНПБ широко використовує інформаційно-комунікаційні технології, зокрема глобальні хмарні сервіси. Оновлений у 2016 році офіційний вебпортал інформує про всі напрями діяльності бібліотеки, представляє її ресурси, інноваційні послуги, різні види бібліографічної, реферативної й аналітичної інформації – це спи-

списків та оглядів з актуальних питань освіти, педагогіки та психології були затребувані 7,7 тис. дистантних користувачів.

Написано 6,6 тис. рефератів на статті з наукових видань до Українського реферативно-

го журналу «Джерело» і загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова» НБУ ім. В.І. Вернадського. Розвивається кооперативна взаємодія установи з мережею освітянських бібліотек щодо поповнення «Галузевої реферативної бази даних» ДНПБ. Науково-інформаційна діяльність спрямовується на формування галузевого інформаційного ресурсу.

– Знаю, що бібліотека, хоч і відзначає своє двадцятиріччя, але має глибокі корені. Не торкаючись історії – то буде окрема розмова – розкажіть, будь ласка, про унікальні фонди. І як зараз до них можна дістатися?

є підвищенню оперативності та якості науково-інформаційного забезпечення кожного користувача й сфери освіти, й науково-методичного супроводу мережі освітянських бібліотек в цілому. Кількість дистантних користувачів у 2018 році – майже 118 тис. осіб. Активно поповнюється електронний каталог (бази даних), Науково-педагогічна електронна бібліотека, яка містить понад 2 тис. повнотекстових документів. Кількість звернень до електронних ресурсів і завантажень за останні роки – приблизно 150 тис.

Задля висвітлення наукових результатів учених НАПН України в інформаційному просторі з 2017 р. існує проєкт «Бібліометрика педагогічної науки», база даних «НАПН України».

Понад 600 бібліографічних

постановою Кабінету Міністрів України № 1709 від 19 грудня 2001 р. видання 1850–1917 рр. (28 081 документ) віднесено до національного культурного надбання України. Соціально-культурна значущість цьо-

Сучасна

го наукового об'єкта зумовила формування п'яти колекцій рідкісних видань – «Педагогіка», «Психологія», «Шкільні підручники і навчальні посібники», «Колекція документів іноземними мовами», «Колекція часописів XIX – початку XX ст.». За 20 років оцифровано 1251 видання, мікрофільмовано 118, відновлено та відреставровано 7863; поповнено базу даних «Рідкісні книги», яка загалом містить майже 10 тис. записів. Зусиллями фахівців бібліотеки з нагоди відзначення 100-річчя Української революції в 2017 р. оцифровано періодичне освітянське видання «Вільна українська школа» (1917–1920) і розміщено його в Науково-педагогічній електронній бібліотеці (розділ «Книжкові пам'ятки»). У рамках реалізації Указу Президента України «Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні» укладено анований рекомендаційний список «Англійські рідкісні видання XIX– поч. XX ст. з фонду ДНПБ», який висвітлює зміст 45 документів педагогічного спрямування.

– Якими ще сучасними послугами можуть скористатися читачі?

– Загалом фонд бібліотеки налічує майже 600 тис. документів. Особлива частина фонду – це рідкісні видання, документи психологічного, педагогічного та історико-культурного напрямку XVII– початку XX ст. Згідно з

– Бібліотека надає низку послуг: електронна доставка документів, замовлення документів через електронний каталог на бронеполіцію, довідково-консультативна служба «Запитай бібліотекаря», індексування доку-

ментів за УДК, інформаційний супровід масових заходів тощо.

Примітно, що в ДНПБ було забезпечено тестовий доступ до міжнародних наукометричних баз даних: Bio One (2015 р.), Pediatric Neurology Briefs (2015 р.), Edward Elgar Journals and Development Studies Ebooks (2016 р.), Web of Science (2016–2017 рр.). Із 2018 р. вона надає доступ до інформаційних ресурсів фірми EBSCO Publishing (упродовж 2018 р. здійснено понад 20 тис. запитів). Зазначимо, що

– Одні лише назви виставок дають розуміння глибоких традицій розвитку педагогічної науки у загальному масиві української культури.

– Виставковою діяльністю не обмежується робота кімнати-музею. Проводяться лекції, екскурсії. Активними відвідувачами кімнати-музею є здобувачі освіти, наукові, науково-педагогічні й бібліотечні працівники, слухачі інститутів післядипломної освіти та ін.

Відзначу надання відповідних консультацій на сторінці ДНПБ у соціальній мережі Facebook, на порталі бібліотеки (майже 14 тис. відвідувань).

– Але ж залишилася й робота бібліотеки як культурно-освітнього центру у звичному розумінні?

– Так. Серед освітньої та наукової громадськості здобула визнання наша експозиційно-виставкова діяльність. Протягом 20 років організовано майже 2200 книжкових виставок, зокрема в 2015–2019 рр. 295: тематичних – 152; персональних – 143, із яких «Ювіляри НАПН України» – 32 (віртуальних – 30), художньо-мистецьких – 27. Відзначу книжкові виставки, присвячені діяльності НАПН України: «НАПН України: історія та сьогодення» (віртуальна, відеоролик), «Відділення загальної педагогіки та філософії освіти: до 25-річчя НАПН».

є затребуваною. Загалом розширилося інформування суспільства про діяльність ДНПБ на її вебпорталі, сайтах НАПН України й Української бібліотечної асоціації, сторінці бібліотеки в соціальній мережі Facebook, у ЗМІ. Учені бібліотеки здійснюють експертну діяльність у різних комісіях НАПН України, МОН України, Мінкультури України. Популяризації установи сприяли також акції дарування книг, флешмоби тощо.

– ДНПБ носить ім'я видатного українського педагога В.О. Сухомлинського. Що це означає?

– Відзначу, що нині ДНПБ є інтегратором і поширювачем сухомлиністики в інформаційному просторі України та за її межами, зокрема взяла активну участь під егідою ЮНЕСКО у відзначенні 100-річчя від дня народження В.О. Сухомлинського.

На базі оновленого в 2016 р.

Розкажіть про зв'язки бібліотеки будь ласка.

– ДНПБ плідно співпрацює з Київською малою академією наук, бібліотеками, Педагогічним музеєм України, громадськими організаціями (Всеукраїнською асоціацією Василя Сухомлинського, Українською бібліотечною асоціацією й ін.), закладами освіти. Саме у нас проходять переддипломну та виробничу практику студенти Київського університету імені Бориса Грінченка, Національного авіаційного університету та ін. Розвивається й міжнародне співробітництво із зарубіжними освітніми, науковими установами, бібліотеками та громадськими організаціями: створено за підтримки програми ЄС Еразмус+ (Жан Моне) Пункт європейської інформації (з 2017 р. проведено близько 20 заходів) тощо. Розвитку набула участь у міжнародних науково-практичних заходах зарубіжних країн і міжнародна мобільність наукових співробітників. Продовжується міжнародний книгообмін.

– Як Ви бачите розвиток бібліотеки?

– Зважаючи на виклики сьогодення, входження нашої держави до європейського простору, найголовнішим завданням ДНПБ є модернізація бібліотечно-інформаційного супроводу освітньої галузі шляхом побудови інноваційної моделі наукової бібліотеки, яка здатна ефективно забезпечувати сучасні потреби користувачів, володіє потужними базами даних, надає вільний доступ до світових інформаційних мереж на основі широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Ми й надалі реалізуватимемо розроблену Стратегію розвитку ДНПБ з урахуванням нових змін у сфері освіти та інформаційних викликів задля утвердження її в структурі НАПН України як потужного наукового, науково-інформаційного, науково-методичного, культурно-освітнього центру України, відомого і за її межами. А ще з 2016 р. в установі функціонує Рада молодих учених, яка здійснює роботу, спрямовану на розвиток потенціалу наукової молоді бібліотеки.

У зв'язку з 20-річчям наукової установи хочу подякувати колективу ДНПБ за самовіддану творчу працю протягом цих років, президенту НАПН України, академіку Василю Кременю – за підтримку наших ініціатив, нашим партнерам – за співпрацю.

– Дякую за змістовну розмову, шановна Ларисо Дмитрівно! Успіхів Вам!

бібліотека

спільно з ТОВ «Інформатіо» проведено цикл науково-інформаційних практичних заходів, що забезпечило дієве використання цих ресурсів.

– У 2016 році відкрито внутрішній музей рідкісної книги. Які функції він виконує?

– На його базі здійснюється науково-дослідна, культурно-освітня та виставково-експозиційна діяльність. Презентовано понад 30 виставок, присвячених видатним вітчизняним і зарубіжним ученим, педагогам і визначним подіям, що розкривають розвиток української та зарубіжної освіти, наприклад «Костянтин Ушинський (1823/24–1870 рр.) – засновник наукової педагогіки й початкової школи», «Зарубіжні періодичні видання у фонді ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського», «Провідні освітяни періоду Української революції 1917–1921 рр.», «155 років від дня народження Бориса Дмитровича Грінченка (1863–1910)», до 100-річчя Української революції (1917–1921), до 135 річчя від заснування (1882) Київського товариства грамотності; до 135-річчя журналу «Киевская старина» (1882–1907); до 100-річчя Української революції (1917–1921); до 165 річчя від дня народження Володимира Павловича Науменка (1852–1919) – українського педаго-

– У чому суть і важливість науково-методичного забезпечення мережі освітніх бібліотек?

– Забезпечення мережі освітніх бібліотек (а їх у країні понад 15 тис.) передбачає надання консультаційно-методичної допомоги; формування електронного інформаційного ресурсу методичного характеру. Відзначу проведення з 2016 р. науково-методологічного семінару «Наукова бібліотека та якість сучасної освіти», щорічних (із 2007 р.) бібліотечних секцій у рамках Всеукраїнських педагогічних читань «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю».

Проводиться науково-педагогічний лекторій «Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку освіти й науки» (з 2015 р. відбулося 163 заходи).

З 2015 р. беремо активну участь у реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Програми спільної діяльності МОН України та НАПН України. Проведено 46 щорічних науково-практичних заходів (Всеукраїнський конкурс «Шкільна бібліотека», Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек, всеукраїнські вебінари).

– Фаховими порадами й результатами діяльності ДНПБ користуються, мабуть, не лише науковці й освітяни-практики?

– Ми щоденно маємо підтвердження, наскільки наша робота

читального залу Фонду В.О. Сухомлинського організовано й проведено низку заходів: культурно-освітні (оглядові екскурсії, тематичні лекції для працівників і здобувачів закладів освіти, бібліотечних працівників; інсценування казок та оповідань; виставки творчих робіт дітей за творами В.О. Сухомлинського, презентація проекту «Я і моя родина – казковий дивосвіт»; читання казок та оповідань дітьми разом із бібліотекарем тощо); науково-практичні (семінари, круглі столи, бібліотечні секції в рамках Всеукраїнських педагогічних читань); науково-інформаційні (формування електронних ресурсів, а саме: електронних копій творів «Серце відаю дітям», «Я розповім Вам казку... Філософія для дітей», «Обережно дитина: В.О. Сухомлинський про важких дітей»); оновлено інформацію в ресурсі «Видатні педагоги України та світу»; поповнено базу даних «Сухомлиністика» (внесено 1306 бібліографічних записів); підготовлено книжкові виставки. Читальний зал відвідують освітяни, науковці з різних куточків України та зарубіжжя: делегації з Республіки Польща й Китайської Народної Республіки.

– Нині важливими є професійна комунікація і співпраця.

га, філолога, учителя; до 175-річчя від дня народження «Сергій Милоропольський (1842–1907): педагогічна, наукова та просвітницька діяльність»; до 175-річчя від дня народження І. О. Сікорського (1842–1919).

На виконання постанови Кабінету Міністрів України, наказу МОН України (2017 р.) проводиться інтенсивна робота щодо науково-методичного супроводу впровадження УДК у практику роботи освітніх бібліотек.

Розмову вів
Юрій ШЕРЕМЕТА,
«ОІС»